

Arkushyn Hryhorii. Derivatives with the productive foundation «Ivan» in Western Polissian Anthroponyms. Analyzed in the article are Western Polissian derivatives formed from the root of one of the most widespread of proper names – *Ivan*. It was determined that there exist in excess of one-hundred variants of this name, among which the most numerous were those with suffixes that make it diminutive and/or impart a nuance of endearment and affection (*Ivanko, Ivants' o, Ivanchyk, Ivanyk, Ivas', Ivasyk*, etc.), though there also exists those variations that impart a nuance of coarseness or crudeness (*Ivanylo, Yvanys'ko, Ivanyshche, Ivaniaka*), as well as those created from the root *Van-ya* (*Van'ka, Van'chyk, Vaniura, Vandia, Van'cha*). From this name also originate more than fifty Western Polissian surnames (*Ivanashko, Ivanevych, Ivanenko, Ivanechko, Ivanykovych, Ivanyts'kyi, Ivanychuk, Ivanisik, Ivanyts'kyi, Ivanichyk, Ivanishchuk, Ivanovych, Ivanovs'kyi, Ivans'kyi*, and others). There is also a large number of nicknames, invented so as to include additional characteristics of the person being so named: *Ivan Bilobryvyi, Ivan Chornyi, Ivan Dovhyi, Ivan Korotkyi, Ivan Malen'kyi* (who in actuality is quite tall), *Ivan Hroznyi* (angry), *Ivan Kysle Moloko* (always dissatisfied), *Ivan Tsyhanok* (having a great-grandfather who was a gypsy), *Ivanchortyohoznaie* (often repeated the phrase «*chort yoho znaie*»), *Ivan-Baran, Ivanchelo, Ivanelo, Ivantiura*; nicknames of women who were married to men with the name «*Ivan*»: *Ivanykha, Ivantsykha, Ivashynykha, Ivanyshchykha*. Attested derivatives are formed by morphologic (through suffix) as well as by non-morphologic (lexical-semantic) means.

Key words: Western Polissia, anthroponomy, personal proper names, surnames, nicknames.

УДК 81'367

Михайло Вінтонів

СТАТУС РЕМИ В СТРУКТУРІ ВИСЛОВЛЕННЯ

У статті встановлено максимально повну парадигму засобів вираження комунікативної мети висловлення, схарактеризовано особливості еволюції поглядів на статус реми в структурі висловлення, проаналізовано формування теоретичних і концептуально-засадничих принципів визначення реми та простежено співвідношення актуального членування і формально-граматичного вираження речення. Висвітлено позиційні ознаки реми в реченні, встановлено систему ремоідентифікаторів та закономірності рематизації висловлення. У визначенні реми більшість лінгвістів використовує метод питань, згідно з яким рема – це те, що є короткою відповіддю на певне запитання, можливо, навіть гіпотетичне, а тема – те, що запозичено із запитання при повній відповіді. Поширені

випадки виокремлення теми та реми висловлення шляхом використання категорії стверджувальної/заперечної модальності.

Ключові слова: актуальне членування, тема, рема, речення, тема-рематичні відношення, функційний аспект.

Обґрунтування наукової проблеми та її значення. Вчення про комунікативний синтаксис має тривалу історію і бере свій початок від античних граматик, де зазначено, що будь-яке речення містить два компоненти, один з яких показує, про що думає мовець, а другий показує, що думає мовець про об'єкт своїх думок. У граматиці Пор-Рояля як основні компоненти речення виокремлені суб'єкт і предикат.

Ідеї Г. Габеленца й Г. Пауля щодо логічних і граматичних категорій продовжував розвивати Ф. Вегенер [25], який основними компонентами речення вважав експозицію і логічний предикат.

Проте ще В. Матезіус [12] наголосив, що вивчення актуальних знань і реальних зв'язків елементів речення є завданням лінгвістики. Він уперше підкреслив, що поділ членів речення на два компоненти (він їх назвав основою, чи вихідним пунктом висловлення, і ядром висловлення) являє собою членування саме речення, а не психологічного судження, як уважали раніше. В. Матезіус назвав це членування актуальним, тому що таке членування залежить від того, як включається речення в ту чи ту мовленнєву чи реальну ситуацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних синтаксичних дослідженнях увагу лінгвістів привертають питання репрезентації комунікативного аспекту речення і тексту формально-граматичними засобами, що зумовлено прагненням поглибити типологію граматичних категорій на нових засадничих та методологічних принципах, унормувати граматичну термінологію. Студії з комунікативного напрямку уможливлені міцним теоретичним підґрунтям, закладеним у працях, присвячених формально-граматичному, структурно-семантичному та функційному опису речення й тексту. Це дослідження українських (Ф. Бацевич, І. Вихованець, А. Грищенко, К. Городенська, Н. Гуйванюк, А. Загнітко, Н. Іваницька, О. Мельничук, М. Мірченко, О. Селіванова, М. Скаб, М. Степаненко та ін.), російських (О. Бондарко, М. Всеволодова, Г. Золотова, О. Крилова, Т. Ніколаєва, О. Падучева, І. Распопов, Н. Слюсарєва, Т. Янко та ін.), а також західноєвропейських і американських (П. Адамець, Н. Бозе, Г. Габеленц, Ф. Данеш, Ч. Лі, В. Матезіус, С. Томпсон, Й. Фірбас та ін.) мовознавців.

Мета роботи – здійснити комплексний аналіз внутрішньореченевих тема-рематичних відношень для встановлення закономірностей рематизації речення в сучасній українській літературній мові.

Досягнення мети передбачає необхідність розв'язання таких **завдань**:

- 1) описати наявні формальні теорії актуального членування речення;
- 2) виявити критерії розмежування теми і реми в сучасній українській літературній мові;
- 3) визначити тема-рематичну структуру речення;
- 4) простежити особливості співвідношення граматичної та комунікативної організації речення.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Попри активне вивчення закономірностей актуального членування, давню традицію, величезний доробок цілої когорти граматистів, питання адекватного опису категорій комунікативного синтаксису в сучасному мовознавстві не втратило своєї гостроти й актуальності. Останні десятиліття позначено посиленням зацікавленості лінгвістів до використання мови у взаємодії комунікантів, усе більше привертає увагу не сукупність мовних засобів, що репрезентують позамовний зміст тексту, а індивідуально-особистісні властивості як мовця, так і реципієнта: їхні переконання, мотиви, оцінки тощо. Відомо, що у відборі мовних засобів автор завжди орієнтується на адресата, прагне донести до нього зміст із максимальною переконливістю, аби залучити на свій бік. У зв'язку з цим саме адресант мовлення стає центральною прагматичною категорією в сучасних дослідженнях. У полі зору перебувають засоби ефективного впливу на реципієнта, до яких належать й одиниці комунікативного синтаксису.

В. Матезіус [12] свого часу наголосив, що вивчення актуальних знань і реальних зв'язків елементів речення є завданням лінгвістики. Він уперше підкреслив, що поділ членів речення на два компоненти (він їх назвав основою, чи вихідним пунктом висловлення, і ядром висловлення) являє собою членування саме речення, а не психологічного судження, як уважали раніше. В. Матезіус назвав це членування актуальним, тому що таке членування залежить від того, як включається речення в ту чи ту мовленнєву чи реальну ситуацію. Проте запропоновані ним поняття не стали загальноприйнятими в лінгвістиці

через їхню «недостатню протиставленість», як слушно зауважила О. О. Крилова, тому що поняття «основа» і «ядро» інколи виступають як синоніми [9, с. 44].

Розвиток теорії про актуальне членування спостерігаємо в працях Я. Фірбаса, Ф. Данеша, П. Адамця. У їхніх дослідженнях велика увага приділена питанню теми висловлення. Вони вважають, що тема сприяє більшому виділенню реми.

Теоретична спадщина Фр. Травничека і В. Матезіуса спричинила появу досить великої кількості робіт, присвячених питанням порядку розташування слів і актуальному членуванню речення (О. Лаптева, О. Мельничук, Т. Ніколаєва, І. Распопов, Ф. Данеш та ін.).

В англomовній літературі поняття теми й реми ототожнюють з поняттями топика і коментаря (Ч. Лі та ін.). Крім розмежування теми і реми, у комунікативній граматиці вводять протиставлення понять фокуса і пресупозиції (Т. Жагалкіна), фокуса/контрастивності (А. Вежбицька), топика/фокуса (С. Дік), фокус контрасту/контрастивності (У. Чейф).

Уведення логіко-комунікативних термінів тема й рема правомірно з того погляду, що вони усувають двозначність, властиву термінам суб'єкт і предикат.

Рема – це основа висловлення, що формує мовленнєвий акт повідомлення. Такий підхід характерний для більшості сучасних праць із комунікативного синтаксису [4; 9; 19]. Наприклад, для Т. Янко рема – це компонент комунікативної структури, який конститує мовленнєвий акт повідомлення [19, с. 23].

Проте деякі автори пов'язують рему з новою інформацією. На таке визначення спирається, наприклад, К. Крушельницька, О. Бризгунова, В. Шев'якова, М. Геллідей і, з певними застереженнями, Є. Селкірк.

Для одних авторів рема – те, що не входить у пресупозицію. Так, К. Ламбрехт [23] зазначає, рема – той елемент інформації, яким пресупозиція відрізняється від асерції.

У визначенні реми більшість лінгвістів використовує метод питань, який запропонував Є. Хетчер [21]. Згідно з цим методом рема – це те, що є короткою відповіддю на певне питання, можливо, навіть гіпотетичне, а тема – те, що запозичено із питання при повній відповіді [21]. Подальшого розвитку ця методика набула в працях Ш. Баллі та празьких лінгвістів. Виокремлення теми та реми висловлення шля-

хом використання категорії стверджувальної/заперечної модальності запропоновано О. Криловою, і цей метод знайшов підтримку в працях Т. Ломтева, який, поєднуючи його з методом постановки латентних питань, пропонує таку характеристику теми і реми: «...темою є та частина його (речення. – М. В.) змісту, на яку не поширене приховане питання або заперечення, ремою є та частина його змісту, на яку спрямоване приховане питання чи приховане заперечення, і вона являє собою відповідь на приховане питання» [11, с. 210]. У деяких роботах цей критерій використовують як основний. Проте, як слушно наголошує Т. Янко [19, с. 30], і такий підхід не може бути універсальним. Крім того, саме поняття нової інформації неоднозначне. Додатковий мінус методу питань – його обмежена застосовність у природних контекстах.

Серед інших критеріїв виділення компонентів актуального членування речення дослідники називають зв'язок речення з попереднім контекстом або ситуацією, семантику і граматичні особливості дієслова-присудка тощо.

Оскільки більшість із наведених ознак мають взаємодоповнювальний характер, їх можна розглядати як складники цілісної системи засобів виділення компонентів актуального членування речення.

Одні мовознавці через латентне питання подають дефініцію реми, інші звертаються до нього, щоб визначити межі конкретних висловлень. Згідно з цим методом, рема – та частина речення, яка служить відповіддю на поставлене до нього латентне питання. Так, у реченні *Рим заснував Ромул* можна поставити питання *Хто заснував Рим?* Відповідно *Ромул* – це рема висловлення.

Детальний огляд різних визначень комунікативних категорій висловлення подають І. Вихованець, Т. Дацко, А. Загнітко, Н. Слюсар, К. Ламбрехт, Т. Янко та ін., учені сходяться на тому, що в мовах, де є рухомий наголос, рема пов'язана з фразовим наголосом. Деякі з мовознавців виділяють у кожному реченні один головний наголос (фразовий), а інші сильні наголоси, якщо вони є, розглядають як другорядні (синтагматичні). У цьому випадку рема завжди містить фразовий наголос. У нашій роботі під «фразовим наголосом» будемо мати на увазі головний наголос у фразі (реченні, висловленні), незалежно від його якості та функції.

Інші вчені вважають, що це не дозволяє однозначно встановити межі реми, якщо вона більша за одне фонетичне слово. Теоретично

привабливим видається погляд на рему як на власне-повідомлення, але сам по собі він не визначає чітких критеріїв для встановлення тема-рематичних відношень.

Формалізована концепція М. Рута [24] теж не дає чітких критеріїв для виокремлення реми в конкретних реченнях.

Опора на відмінність між пресупозицією та асерцією, як у К. Ламбрехта [23], – найлогічніший розвиток уявлення про рему як про повідомлюване. Пояснюючи своє визначення, К. Ламбрехт пише: «Рема – та частина пропозиції, яка не є тим, що мається на увазі в момент мовлення. Саме рема перетворює висловлення в асерцію» [23, с. 207]. Такий підхід дуже близький до поглядів Т. Янко та ідей М. Геллідея, Н. Хомського й Р. Джекендоффа.

Така позиція робить зрозумілим суть діалогу (*Хто в нас президент, а хто – віце-президент?*). Пресупозиція – існування *Клінтона й Гора*, тому така відповідь можлива, тільки якщо *Б* упевнений, що *А* знає цих політиків. Більше того, нам видається, що це, дійсно, доречно тільки в тому випадку, коли *А* не тільки знає *Клінтона й Гора*, але думає про них у момент мовлення, тобто розглядає їх як можливих кандидатів на ці пости. Визначення К. Ламбрехта нам видається вдалим. Проте треба наголосити, що способи виділення тема-рематичного складу речення не є універсальними для різних мов.

Ще одним із важливих критеріїв виокремлення компонентів актуального членування речення є контекст, який може бути надійною підставою для АЧР. Так, рему можна визначити через виділення в складі речення тематичних елементів, спроектованих змістом попереднього речення або ситуацією, напр.: (*Питання хочу вам поставити. Як він вам?*) – *Старий // він уже* [1, с. 23].

Критерій латентних питань і контекстуальний критерій не викликають особливих дискусій серед мовознавців. Щодо просодичного критерію є два погляди. Одні вчені вважають, що інтонація містить багато суб'єктивного й відповідно її не можна вважати критерієм у тема-рематичному членуванні висловлення [16, с. 62]. Інші дослідники (К. Крушельницька, І. Распопов, Т. Янко) інтонацію розглядають як один з основних засобів у встановленні межі між темою та ремою. Безперечно, що в усному мовленні інтонація буде провідним принципом у визначенні межі між темою та ремою, проте в писемному мовленні однієї інтонації не вистачає для чіткого тема-рематичного членування висловлення, тут слід враховувати й такі супровідні

величини, як контекст, латентні питання, порядок слів, лексико-графічні засоби тощо.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, до тема-рематичного членування писемного тексту слід підходити комплексно, урахувувати фонетичні, синтаксичні, лексико-семантичні та графічні засоби вираження комунікативних категорій висловлення. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в аналізі закономірностей рематизації тексту.

Література

1. Адамец П. Порядок слов в современном русском языке / П. Адамец. – Прага : Академия, 1966. – 96 с.
2. Арно А. Всеобщая рациональная грамматика. (Грамматика Пор-Рояля) / А. Арно, К. Лансло. – Л. : ЛГУ, 1991. – 123 с.
3. Баранов А. Н. Коммуникативно-смысловая оппозиция «данное-новое» (мета-язык и некоторые положения) : дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / А. Н. Баранов. – М., 1984. – 304 с.
4. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
5. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови: синтаксис : монографія / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – 662 с.
6. Крушельницкая К. Г. К вопросу о смысловом членении предложения / К. Г. Крушельницкая // Вопросы языкознания. – 1956. – № 5. – С. 55–67.
7. Крушельницкая К. Г. Очерки по сопоставительной грамматике немецкого и русского языков / К. Г. Крушельницкая. – М. : Изд-во лит. на иностр. яз., 1961. – 265 с.
8. Крылова О. А. О некоторых основах построения описательного синтаксиса современного русского литературного языка / О. А. Крылова // Филологические науки. – 1968. – № 3. – С. 78–82.
9. Крылова О. А. Коммуникативный синтаксис русского языка / О. А. Крылова. – Изд. 2-е, испр. и доп. – М. : Книж. дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 176 с.
10. Лаптева О. А. Русский разговорный синтаксис / О. А. Лаптева. – М. : Наука, 1976. – 399 с.
11. Ломтев Т. П. Грамматическое и логическое в предложении / Т. П. Ломтев // Исследование по славянской филологии : сб., посвящ. памяти В. В. Виноградова / отв. ред. В. А. Белошапкина и Н. И. Толстой. – М. : МГУ, 1974. – С. 198–219.
12. Матезиус В. О так называемом актуальном членении предложения / В. Матезиус // Пражский лингвистический кружок : сб. ст. / под ред. Н. А. Кондрашова. – М. : Прогресс, 1967. – С. 239–245.
13. Мельничук О. С. Розвиток структури слов'янського речення / О. С. Мельничук. – К. : Наук. думка, 1966. – 324 с.

14. Николаева Т. М. Актуальное членение – категория грамматики текста / Т. М. Николаева // Вопросы языкознания. – 1972. – № 2. – С. 48–54.
15. Николаева Т. М. Семантика акцентного выделения / Т. М. Николаева. – 2-е изд., стер. – М. : Едиториал УРСС, 2004. – 104 с.
16. Панова И. И. Критерии актуального членения (лингвистика) / И. И. Панова // Филологические науки. – 1977. – № 4. – С. 57–63.
17. Распопов И. П. Актуальное членение предложения (на материале простого повествования преимущественно в монологической речи) / И. П. Распопов. – Уфа : Изд-во Башкир. гос. ун-та, 1961. – 163 с.
18. Слюсарева Н. А. Проблемы функционального синтаксиса современного английского языка / Н. А. Слюсарева. – М. : Наука, 1981. – 196 с.
19. Янко Т. Е. Коммуникативные стратегии русской речи / Т. Е. Янко. – М. : Яз. славян. культуры, 2001. – 384 с.
20. Daneš Fr. A tree-level approach to syntax / Fr. Daneš // Travaux linguistiques de Prague. – 1964. – № 1. – P. 225–240.
21. Hatcher A. G. Syntax and the sentence / A. G. Hatcher // Word. – 1956. – Vol. 12. – P. 235–250.
22. Hockett C. F. A Course in Modern Linguistics. / C. F. Hockett. – N. Y. : Macmillan, 1958. – XI. – 621 p.
23. Lambrecht K. Information Structure and sentence form / K. Lambrecht. – Cambridge : Cambridge University Press, 1994. – 404 p.
24. Rooth M. E. A theory of focus interpretation / M. E. Rooth // Natural Language Semantics. – 1992. – Vol. 1. – P. 75–116.
25. Wegener Ph. Untersuchungen über die Grundfragen des Sprachlebens / Ph. Wegener. – Halle ; Saale : Niemeyer, 1885. – 208 s.

References

1. Adamets P. Porjadok slov v sovremennom russkom yazyke / P. Adamets. – Praga : Akademiia, 1966. – 96 s.
2. Arno A. Vseobshchaia ratsionalnaia grammatika. (Grammatika Por-Roiala) / A. Arno, K. Lanslo. – L. : LGU, 1991. – 123 s.
3. Baranov A. N. Kommunikativno-smyslovaia oppozitsiia «dannoe-novoe» (meta-iazuk i nekotoryie polozheniia) : dis. ... kand. filol. nauk : spets. 10.02.01 «Russkii yazyk» / A. N. Baranov. – M., 1984. – 304 s.
4. Vykhovanets I. R. Hramatyka ukrainskoi movy. Syntaksys. / I. R. Vykhovanets. – K. : Lybid, 1993. – 368 s.
5. Zahnitko A. P. Teoretychna hramatyka ukrainskoi movy: syntaksys : monohrafiia / A. P. Zahnitko. – Donetsk : DonNU, 2001. – 662 s.
6. Krushelnitskaia K. H. K voprosu o smyslovom chlenenii predlozheniia / K. H. Krushelnitskaia // Voprosy yazykoznaniiia. – 1956. – № 5. – S. 55–67.
7. Krushelnitskaia K. H. Ocherki po sopostavitelnoi grammatike nemetskogo i russkogo yazykov / K. H. Krushelnitskaia. – M. : Izd-vo lit. na inostr. yaz., 1961. – 265 s.

8. Krylova O. A. O nekotorykh osnovakh postroieniia opisatel'nogo sintaksisa sovremennogo russkogo literaturnogo yazyka / O. A. Krylova // Filologicheskie nauki. – 1968. – № 3. – S. 78–82.
9. Krylova O. A. Kommunikativnyi sintaksis russkogo yazyka / O. A. Krylova. – Izd. 2-e, ispr. i dop. – M. : Knyzh. dom «LIBROKOM», 2009. – 176 s.
10. Lapteva O. A. Russkii razgovornyi sintaksis / O. A. Lapteva. – M. : Nauka, 1976. – 399 s.
11. Lomtev T. P. Grammaticheskoe i logicheskoe v predlozhenii / T. P. Lomtev // Issledovaniie po slavianskoi filologii : sb., posviashch. pamiati V. V. Vynogradova / otv. red. V. A. Beloshapkova i N. I. Tolstoi. – M. : MGU, 1974. – S. 198–219.
12. Matezius V. O tak nazyvaiemom aktualnom chlenenii predlozheniia / V. Matezius // Prazhskii lingvisticheskiei kruzhok : sb. st. / pod red. N. A. Kondrashova. – M. : Progress, 1967. – S. 239–245.
13. Melnychuk O. S. Rozvytok struktury slovianskoho rechennia / O. S. Melnychuk. – K. : Nauk. dumka, 1966. – 324 s.
14. Nikolaieva T. M. Aktualnoie chleneniie – kategoriia grammatiki teksta / T. M. Nikolaieva // Voprosy yazykoznanii. – 1972. – № 2. – S. 48–54.
15. Nikolaieva T. M. Semantyka aktsentnogo vydeleniia / T. M. Nikolaieva. – 2-e izd., ster. – M. : Editorial URSS, 2004. – 104 s.
16. Panova I. I. Kryterii aktualnogo chleneniia (Lingvistika) / I. I. Panova // Filologicheskie nauki. – 1977. – № 4. – S. 57–63.
17. Raspopov I. P Aktualnoie chleneniie predlozheniia (na materiale prostogo povestvovaniia preimushchestvenno v monologicheskoi rechi) / I. P. Raspopov. – Ufa : Izd-vo Bashkirskogo gos. un-ta, 1961. – 163 s.
18. Sliusareva N. A. Problemy funktsional'nogo sintaksisa sovremennogo angliiskogo yazyka / N. A. Sliusareva. – M. : Nauka, 1981. – 196 s.
19. Yanko T. Ye. Kommunikativnyie strategii russkoi rechi / T. Ye. Yanko. – M. : Yaz. slavian. kultury, 2001. – 384 s.
20. Daneš Fr. A tree-level approach to syntax / Fr. Daneš // Travaux linguistiques de Prague. – 1964. – № 1. – P. 225–240.
21. Hatcher A. G. Syntax and the sentence / A. G. Hatcher // Word. – 1956. – Vol. 12. – P. 235–250.
22. Hockett C. F. A Course in Modern Linguistics / C. F. Hockett. – N. Y. : Macmillan, 1958. – XI. – 621 p
23. Lambrecht K. Information Structure and sentence form / K. Lambrecht. – Cambridge : Cambridge University Press, 1994. – 404 p.
24. Rooth M. E. A theory of focus interpretation / M. E. Rooth // Natural Language Semantics. – 1992. – Vol. 1. – P. 75–116.
25. Wegener Ph. Untersuchungen iiber die Grundfragen des Sprachlebens / Ph. Wegener. – Halle ; Saale : Niemeyer, 1885. – 208 s.

Винтонив Михаил. Статус ремы в структуре предложения. В статье проанализированы основные положения учения об актуальном членении, в том числе существующие подходы к выделению базовых компонентов исследуемо-

го лингвистического явления и способы осуществления актуального членения с помощью разноуровневых средств языковой системы. Охарактеризовано влияние семантических ролей компонентов высказывания на степень их коммуникативной значимости, проанализированы синтаксические приемы перераспределения прагматической информации в высказывании. Сформирована максимально полная парадигма средств выражения коммуникативной цели высказывания. Прослежена эволюция взглядов на актуальное членение предложения, выявлены ее особенности. Критически осмыслены сложившиеся в науке концептуально ведущие принципы актуального членения, рассмотрено соотношение формально-грамматического и коммуникативного аспектов предложения

Ключевые слова: актуальное членение, тема, рема, предложение, темарематические отношения, функциональный аспект.

Vintoniv Mykhaylo. Rheme Status in the Sentence Structure. The thesis attempts at establishing a complete paradigm of manifestation methods of statement communicative purpose tracing the peculiarities of evolution of views at the actual division of the sentence, working out its theoretical and conceptual-fundamental principles and studying the correlation between the actual division of the sentence, and the formal-grammar structure. The work presents the typology of rheme in the modern Ukrainian language and identifies theme and rheme indicators in the structural and functional aspects as well as regularities in the actualization of theme-rheme relations within the sentence.

Keywords: actual division, communicative aspect, theme, rheme, theme-rheme relations, sentence, functional aspect.

УДК 811.161.2'366.58

Олександра Гандзюк

ДІЄСЛІВНІ ГРАМАТИЧНІ КАТЕГОРІЇ В ДОСЛІДЖЕННЯХ І. Р. ВИХОВАНЦЯ

У роботі йдеться про дієслівні граматичні категорії в дослідженнях Івана Романовича Вихованця. Усі дієслівні категорії поділено на два види. До власне-дієслівних категорій належать дієслівні категорії часу, способу, виду, стану, перехідності/неперехідності. До невласне-дієслівних категорій зараховано дієслівні категорії особи, числа й роду. І. Р. Вихованець дослідив дієслівні категорії у світлі функційної морфології. Він по-новому проаналізував власне-дієслівні категорії часу, способу та виду. І. Р. Вихованець вказав на наявність в українській мові двох способів дієслова. Учений визначив, що майбутній час дієслова перебуває на межі часу та способу. Лінгвіст по-іншому, ніж у традиційній грама-